

eISSN: 2981-1791

Urban Strategic Thought

<https://ut.journals.ikiu.ac.ir/>

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Publisher: Imam Khomeini International University

The Challenges of Urban Livability in Afghanistan Based on Urban Experts' Point of View

Haniyeh Houdsony⁽¹⁾, Faeze Ghale Ghavand^{(2)*}

1. Assistant Professor, Department of Urban Planning, Architecture and Urbanism Faculty, University of Art, Tehran, Iran.

2. Master of Urban Management, Architecture and Urbanism Faculty, University of Art, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Abstract

Received: 25/02/2024

Accepted: 16/04/2024

PP. 70-84

Keywords:

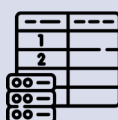
Afghanistan, Qualitative approach, Urban livability, experts in the field of urban planning.

Number of references: 32

Number of figures: 0

Number of tables: 4

Introduction: Due to the increasing urbanization, urban challenges are also increasing. The challenges of urbanization in developing countries challenge livability more severely and the concept of livability is directly related to the quality of life of citizens. In addition to being considered as an under development country, the cities of Afghanistan have faced fundamental political changes over the past few years. Considering the impact of politics on urban development in Afghanistan, the challenges of urban livability have become very important.

The Purpose of the Research: The purpose of this research is to examine the challenges of urban livability with an emphasis on the changes within the last 5 years in Afghanistan.

Methodology: The approach of the current research is qualitative. This research is descriptive from the aspect of internal goals and is considered as an applied research from the aspect of external goals. In line with the qualitative assessment of urban livability in Afghanistan, the semi-structured interview method has been used to collect the required data. The participants in this research were selected purposefully (with the help of methods such as snowball) and their number depended on reaching the data saturation of 21 people. In this research, the participants included professors, researchers and students of urban planning in Afghanistan. All the interviews were recorded with the permission of the participant. During the interviews, note-taking was also used, which was used both to mention the important and key issues and also to record the created ambiguities, so that the participant can be asked about it again. After each interview, the audio file was played and was written objectively with the same tone and expression. The data analysis method is the qualitative content analysis method. Open, central and selective coding process was used for data analysis. This coding has been done at three levels of abstraction. MAXQDA software is also used in the data management section. In this research, an attempt has been made to ensure the accuracy of the findings by rereading the results by the interviewees.

Findings and Discussion: Afghanistan's resources and strategic position have made this country important, as a result of which both neighboring countries and superpower countries have a great impact on Afghanistan. Urban planning in Afghanistan is also heavily influenced by politics, and with the political changes that occur, the urban planning and urban livability of Afghanistan also undergoes transformation. In the following, the challenges of urban livability in Afghanistan are presented from the point of view of urban experts. The main challenges of urban livability in Afghanistan include eleven main categories. These challenges include: lack of sense of urban security, lack of platform for social interactions in urban spaces, one-dimensional view of land uses, reduction of the sense of belonging, destruction of urban elements, destruction of public spaces, weakening of citizen rights, non-specialization of urban management, economic stagnation in the financing of cities, ineffectiveness of city laws and reduction of public participation.

Conclusion: Challenges of urban livability in Afghanistan are categorized in three dimensions such as social, economic and physical dimensions. The social dimension includes the challenges of the lack of feeling of urban security, the weakening of citizen rights, the lack of a platform for social interactions in urban spaces, the reduction of participation and the reduction of the sense of belonging. The physical dimension includes the c

Use your device to scan
and read the article online

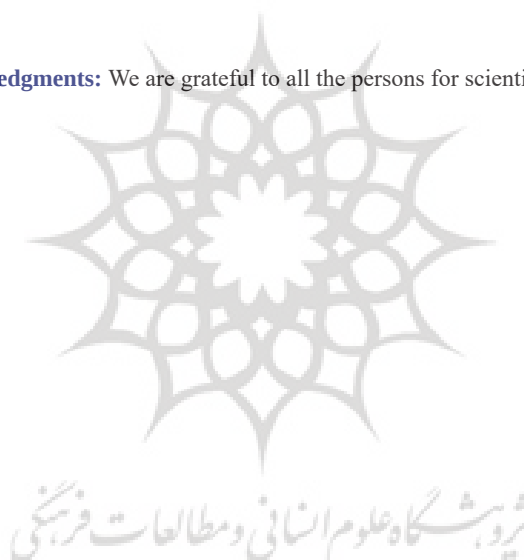
hallenges of eliminating Germany and urban elements, a one-dimensional view of uses and the destruction of public spaces. The managerial dimension includes the non-specialized challenges of promoting urban management, economic stagnation in the financing of cities, and the inefficiency of urban laws. In summary, it can be said that the index and principles of urban livability in Afghanistan are not in a favorable condition and the livability of Afghan cities is facing serious and fundamental challenges. The main measure to improve livability indicators is to increase the awareness of citizens and the government to take serious measures to solve the problems. Today, there are many changes in the level of literacy and awareness of Afghan people compared to the past. People of this period, especially Afghan women, have become more aware of their rights. This awareness prevents people from accepting unfavorable conditions pushes them to reach the conditions they deserve.

Funding: There is no funding support.

Authors' Contribution: Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments: We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Highlight

- The principles of urban livability in Afghanistan are not in a favorable condition.
- The livability of Afghan cities is facing fundamental and serious challenges.
- Challenges of urban livability in Afghanistan are categorized in three social, economic and physical dimensions

This paper is an open access and licenced under the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) licence.

©2024, UST. All rights reserved.

Cite this article: Houdsony, H., Ghale Ghavand, F. (2024). The Challenges of Urban Livability in Afghanistan Based on Urban Experts' Point of View. *Urban Strategic Thought*, 2(1(3)), 70-84.

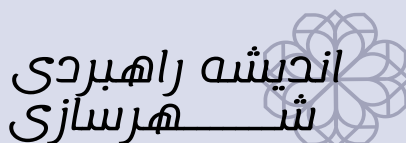
<https://doi.org/10.30479/ust.2024.20048.1143>

https://ut.journals.ikiu.ac.ir/article_3329.html

*. Corresponding Author (Email: faeze.qalevand@gmail.com)/ (Phone: 09391922467)

شاپای الکترونیکی: ۲۹۸۱-۱۷۹۱

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

مقاله علمی-پژوهشی

بررسی چالش‌های زیست‌پذیری شهری در افغانستان از دیدگاه متخصصین شهری

هانیه هودسنی^(۱)، فائزه قلعه قوند^(۲)

۱- استادیار گروه برنامه‌ریزی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر، تهران، ایران.
۲- کارشناسی ارشد مدیریت شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۶ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۸ صص: ۸۴-۷۰	مقدمه: باتوجه به افزایش روزافزون شهرنشینی، چالش‌های شهری نیز در حال افزایش است. چالش‌های شهرنشینی در کشورهای درحال توسعه با شدت بیشتری زیست‌پذیری را دچار چالش می‌کند و مفهوم زیست‌پذیری ارتباط مستقیمی با کیفیت زندگی شهروندان دارد. شهرهای کشور افغانستان علاوه بر این که درحال توسعه محسوب می‌شوند در طول سال‌های گذشته با تغییرات سیاسی اساسی نیز مواجه بوده‌اند. باتوجه به تاثیر سیاست روی شهرسازی در افغانستان، چالش‌های زیست‌پذیری شهری به وجود آمده اهمیت زیادی یافته است.
واژگان کلیدی: افغانستان، رویکرد کیفی، زیست‌پذیری شهری، متخصصین حوزه شهرسازی	هدف پژوهش: هدف این پژوهش بررسی چالش‌های زیست‌پذیری شهری با تاکید بر تحولات پنج سال اخیر در افغانستان است. روش‌شناسی: رویکرد پژوهش، کیفی است. این پژوهش از جنبه اهداف درونی، توصیفی و از جنبه اهداف بیرونی، یک پژوهش کاربردی محسوب می‌شود. از شیوه مصاحبه نیمه ساختاریافته برای گردآوری داده بهره گرفته شده‌است. مشارکت‌کنندگان به شکل هدفمند (به کمک شیوه گلوله برفی) انتخاب شدند و تعداد آن‌ها وابسته به رسیدن به اشباع داده ۲۱ نفر بوده‌است. در این پژوهش مشارکت‌کنندگان شامل اساتید، پژوهشگران و دانشجویان شهرسازی افغانستان بودند. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها، روش تحلیل محتوای کیفی است. برای تحلیل داده‌ها از فرایند کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شده است. این کدگذاری در سه سطح انتزاع صورت گرفته است
تعداد منابع: ۳۲	یافته‌ها و بحث: چالش‌های اصلی زیست‌پذیری شهری در افغانستان شامل ۱۱ مقوله اصلی است. این چالش‌ها عبارتند از: نبود احساس امنیت شهری، نبود بستر تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری، نگاه تک‌بعدی به کاربری‌های شهری، کاهش حس تعلق، ازبین بردن امان و عناصر شهری، تخریب فضاهای عمومی، تضعیف حقوق شهروندی، غیرتخصصی پیش‌بردن مدیریت شهری، رکود اقتصادی در تامین مالی شهرها، ناکارآمدی قوانین شهری و تقلیل مشارکت مردمی است.
تعداد اشکال: ۰	نتیجه‌گیری: چالش‌های زیست‌پذیری شهری افغانستان در سه بعد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی دسته‌بندی می‌شوند. در جمع‌بندی مطالب می‌توان چنین گفت که شاخص و اصول زیست‌پذیری شهری در افغانستان در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و زیست‌پذیری شهرهای افغانستان با چالش‌های اساسی و جدی روبه‌رو است.
تعداد جداول: ۴	نکات برجسته: - اصول زیست‌پذیری شهری در افغانستان در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. - زیست‌پذیری شهرهای افغانستان با چالش‌های اساسی و جدی روبه‌رو است. - چالش‌های زیست‌پذیری شهری افغانستان در سه بعد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی دسته‌بندی می‌شوند.

ارجاع به این مقاله: هودسنی، هانیه؛ قلعه قوند، فائزه. (۱۴۰۲). بررسی چالش‌های زیست‌پذیری شهری در افغانستان از دیدگاه متخصصین شهری. اندیشه راهبردی شهرسازی، ۲(۱)، ۸۴-۷۰.

این مقاله به صورت دسترسی باز و با مجوز Creative Commons CC BY-NC 4.0 قابل استفاده است.

©2024, UST. All rights reserved.

<https://doi.org/10.30479/ust.2024.20048.1143>

* نویسنده مسئول (رایانامه: faeze.qalevand@gmail.com) / (تلفن: ۰۹۳۹۱۹۲۲۴۶۷)

۱- مقدمه و بیان مسئله

امروزه شهرها به دلیل افزایش جمعیت و افزایش روزافزون شهرنشینی با چالش‌های متعددی مواجه شده‌اند. افزایش بی‌رویه شهرنشینی پیامدهای زیان‌باری برای شهرها ایجاد کرده است. تداوم این گونه رشد شهرنشینی با مشکلات اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی، بحران آفرین است و هشداری بر ناپایداری شهرها است. در این میان، کیفیت زندگی و به تبع آن زیست‌پذیری در شهرها را به شدت کاهش می‌دهد. بنابراین ضرورت و اهمیت بحث زیست‌پذیری و توسعه پایدار امروزه در شهرها کاملاً نمایان است (ساسان‌پور و همکاران، ۱۳۹۳). زیست‌پذیری در معنای اصلی و کلی خود به مفهوم دستیابی به قابلیت زندگی بهتر است و در واقع دستیابی به کیفیت برنامه‌ریزی شهری خوب یا مکان پایدار است. زیست‌پذیری مفهوم ساده‌ای است که ارزیابی می‌کند کدام مکان‌ها بهترین یا بدترین شرایط زندگی را برای مردم فراهم می‌کنند. زیست‌پذیری به ارزیابی شرایط زندگی از جمله زیرساخت‌های شهری، فرصت‌های شغلی، شرایط زیست‌محیطی، امکانات و خدمات بهداشتی، امکانات فرهنگی و اجتماعی موجود در یک شهر اشاره دارد که ارتقا و بهبود این فرصت‌ها می‌تواند در زیست‌پذیر شدن یک شهر تأثیر به سزایی داشته باشد. باتوجه به این که زیست‌پذیری یک گفتمان جدید در عرصه برنامه‌ریزی شهری است بنابراین تلاش در جهت شناساندن ابعاد مختلف آن، روش‌های نوین برای سنجش و ارزیابی آن می‌تواند امری مهم و ضروری باشد (آروین و همکاران، ۱۳۹۷). زیست‌پذیری یک مفهوم عام برای تنوعی از معانی است یعنی زیست‌پذیری هم به هدف سنجش و هم به دیدگاه اشخاصی وابسته است که سنجش‌ها را ایجاد می‌کنند بر این اساس اکثر پژوهش‌ها تأیید می‌کنند که زیست‌پذیری به دیدگاه اشخاص اشاره دارد و نیز شامل ارزیابی ذهنی از کیفیت مکان است (Shamsuddin et al., 2012). زیست‌پذیری شهری می‌تواند به عنوان کیفیت محیط شهری (محیط شهری مجموع ویژگی‌های اقتصادی، فیزیکی و اجتماعی تعریف شده است) که نیاز انسان به امنیت اجتماعی، سلامت و رفاه در سطح فردی و اجتماع را فراهم می‌کند، تعریف شود. زیست‌پذیری فزاینده مناطق شهری به عنوان شیوه‌های برای کاهش جای پای اکولوژیکی، پیشگیری

از آلودگی و حفاظت از منابع طبیعی در شهرها و محدودی اطرافش در نظر گرفته شده است (Saitluanga, 2014). مفهوم زیست‌پذیری در شهرهایی از جهان که در کشورهای درحال توسعه قرار دارند از اهمیت بالایی برخوردار است زیرا با افزایش آگاهی و اطلاع از میزان زیست‌پذیر بودن و همچنین شناخت چالش‌های زیست‌پذیری این شهرها اقدامات لازم برای بهبود شرایط نیز سرعت می‌گیرد و احتمال زیست‌پذیر شدن شهرها افزایش پیدا می‌کند. شهرهای کشور افغانستان علاوه بر این که درحال توسعه محسوب می‌شوند در طول سال‌های گذشته با تغییرات سیاسی اساسی و زیادی نیز مواجه بوده‌اند. افغانستان جامعه‌ای در حال گذار است و این جامعه طی یک و نیم دهه اخیر، کنش‌های جمعی و تغییرات اساسی متعددی را تجربه کرده است. (یوسف زهی و منشادی، ۱۳۹۹). شرایط سیاسی افغانستان در طول دهه‌های اخیر تغییراتی مهم و اساسی را تجربه کرده است که این تغییرات سیاسی قطعا روی تمام ابعاد زندگی شهری شهروندان اثر گذاشته است. این تغییرات تأثیر زیادی روی شهرسازی و زیست‌پذیری شهرها نیز داشته است. از این رو نیاز است تا چالش‌های زیست‌پذیری شهرهای افغانستان به لحاظ ذهنی و کیفی از دیدگاه محققین و مطلعین شهری افغانستان مورد بررسی قرار گیرد.

۲- پیشینه پژوهش

زیست‌پذیری شهری مفهومی است که در بسیاری از پژوهش‌ها به آن پرداخته شده است. اگرچه برای این رویکرد، اصول و عوامل ثابت و دقیقی تعریف نشده است اما با بررسی پژوهش‌های پیشین می‌توان دریافت که بسیاری از شاخص‌ها و عواملی که تاکنون مورد بررسی بوده‌اند، شاخص‌هایی نزدیک و شبیه به هم هستند. در ادامه در جدول ۱ به شرح مختصر پژوهش‌های داخلی و خارجی پیشین که شاخصه‌هایی از زیست‌پذیری که در این پژوهش‌ها مورد بررسی بوده، پرداخته شده است. در جدول ۲ سعی شده است تا هم منابع بروز دیده شود و هم به پژوهش‌های قدیمی‌تر که پژوهش‌های شاخصی محسوب می‌شوند، پرداخته شود.

جدول ۱. مرور پژوهش‌های خارجی مربوط به شهر زیست‌پذیر

پژوهشگر	پژوهش	اصول و شاخص‌های زیست‌پذیری مورد مطالعه
جیکوبز (۱۹۶۱)	اصول کالبدی شهر زیست‌پذیر	(۱) ملحوظ داشتن فعالیت‌های مناسب پیش از توجه به نظم بصری محیط. (۲) استفاده از کاربری مختلط چه به لحاظ نوع استفاده و چه از نظر حضور ابنیه با سبک‌های مختلف در یک ناحیه (۳) توجه به عنصر خیابان نفوذپذیر بودن بافت که به مفهوم پیشنهاد استفاده از بلوک‌های کوچک‌تر شهری است (۴) اختلاط اجتماعی انعطاف‌پذیر بودن فضاها
Manhattan Community (2017)	معیارهای زیست‌پذیری	(۱) مراقبت‌های بهداشتی و خدمات انسانی (۲) آموزش جوانان و رفاه بچه‌ها (پارک) (۳) امکانات جامعه و فرهنگ (۴) حمل‌ونقل (۵) امکانات و خدمات شهری (۶) امنیت اجتماعی (۷) کاربری زمین، مسکن و توسعه انسانی
Paul, & Sen (2018)	ارزیابی زیست‌پذیری در متروپلیس کلکته	(۱) مسکن (۲) شغل و درآمد (۳) امکانات آموزشی سلامتی و خدمات اجتماعی (۴) فضاهای عمومی باز (۵) امکانات حمل‌ونقل (۶) تفریحات و فرهنگ (۷) جرم و امنیت
Aguiar & Murias (2018)	ارزیابی زیست‌پذیری شهری	(۱) درآمد (۲) اشتغال (۳) هزینه زندگی (۴) برابری اقتصادی (۵) سرمایه انسانی (۶) مشارکت مدنی (۷) ناامنی (۸) امکانات و زیرساخت‌ها (۹) آلودگی (۱۰) جابه‌جایی و حمل‌ونقل

جدول ۲. مرور پژوهش‌های داخلی مربوط به شهر زیست‌پذیر

پژوهشگر	پژوهش	اصول و شاخص‌های زیست‌پذیری مورد مطالعه
موسوی نور و همکاران (۱۳۹۶)	تحلیل مولفه‌های زیست‌پذیری کلانشهر تهران	(۱) اشتغال و درآمد (۲) مسکن (۳) حمل‌ونقل عمومی (۴) امکانات و خدمات زیرساختی آموزش عمومی (۵) بهداشت (۶) مشارکت و همبستگی (۷) پیوستگی و تعلق مکانی (۸) امنیت فردی و اجتماعی (۹) تفریحات و اوقات فراغت (۱۰) فضاهای سبز و باز (۱۱) آلودگی (۱۲) چشم انداز
قنبری (۱۳۹۶)	زیست‌پذیری رهیافتی نو در برنامه‌ریزی شهری	(۱) امنیت و پایداری (۲) مسکن (۳) بهداشت و سلامت (۴) حمل‌ونقل

پژوهشگر	پژوهش	اصول و شاخص‌های زیست‌پذیری مورد مطالعه
		(۵) فرهنگ و پایدار اجتماعی (۶) محیط زیست (۷) آموزش
لطفی و همکاران (۱۳۹۷)	تحلیل فضایی زیست‌پذیری محلات شهری	(۱) آلودگی (۲) فضای عمومی (۳) اعتماد به تصمیمات مدیریت شهر و مشارکت در تصمیمات شهر (۴) هویت و حس تعلق به مکان (۵) امنیت فردی و اجتماعی (۶) چشم‌انداز تاریخی (۷) وضعیت و کیفیت حمل‌ونقل (۸) وضعیت امکانات آموزشی (۹) وضعیت امکانات بهداشتی و درمانی (۱۰) وضعیت امکان اوقات فراغت (۱۱) مسکن (۱۲) اقتصاد و اشتغال
سجاسی قیداری و همکاران (۱۳۹۸)	رتبه بندی روستاها بر اساس شاخص‌های زیست‌پذیری	(۱) اشتغال (۲) رفاه مادی (۳) سرمایه‌گذاری (۴) آموزش و آگاهی (۵) بهداشت و تغذیه (۶) امنیت اجتماعی و فردی (۷) پیوندهای اجتماعی (۸) تعلق و هویت مکانی (۹) آرامش (۱۰) مسکن استاندارد و سالم (۱۱) سهولت (۱۲) رفاه و آمد (۱۳) زیبایی کالبدی (۱۴) داشتن امکانات اساسی (۱۵) امکانات تفریحی (۱۶) آلودگی پایین (۱۷) چشم‌اندازهای طبیعی

در پژوهش‌های پیشین، اصول و شاخص‌های متنوعی از رویکرد شهر زیست‌پذیر مورد ارزیابی قرار گرفته است. هر پژوهش تعداد محدودی از شاخص‌ها را بررسی کرده است. در هر پژوهش روی تعدادی از شاخص‌های از پیش تعیین شده و با روشی کمی ارزیابی صورت گرفته است. رویکرد عمده این پژوهش‌ها، رویکردی کمی بوده است. نوآوری این پژوهش در این است که رویکردی کیفی و ذهنی انتخاب شده است تا چالش‌های زیست‌پذیری شهر به صورت تفصیلی توسط متخصصین شهری افغانستان ارزیابی شود و اصول و چالش‌های اساسی‌تر به تفصیل مطرح شود.

۳- مبانی نظری

بر اساس گزارش شهرهای جهانی (۲۰۲۰) که توسط

UNHabitat منتشر شده است، شهرنشینی محرک رشد جهانی بوده و خواهد بود، این می‌تواند اهرمی برای افزایش چالش‌هایی همچون فقر، نابرابری، بیکاری، تغییرات آب‌وهوا و سایر چالش‌های جهانی نیز باشد که ما شهروندان همواره با آن روبه‌رو هستیم. برای کاهش این چالش‌ها و تحقق اهداف توسعه پایدار نیاز است تا شهرها به سمت رویکرد زیست‌پذیری سوق پیدا کنند و این در حالی است که زیست‌پذیری شهری موضوعی است که در تمامی جنبه‌های خود در فرآیند شهرنشینی به توسعه پایدار و شهر قابل زندگی گره خورده است (Mouratidis, 2018). علاوه بر این، می‌دانیم که فرایند شهرنشینی در کشورهای درحال توسعه با چالش‌های بسیار بیشتری مواجه است (Liang et al., 2020). زیست‌پذیری به عنوان یکی از محورها مهم شهرهای پایدار تعریف می‌شود. بنابراین

همه این موارد بیانگر آن است که زیست‌پذیری یک دیدگاه انسان‌محور است و به دیدگاه انسان بستگی دارد (Tsuang & Hui Peng, 2018). زیست‌پذیری شهری از دیدگاه مردم در کشورهای سراسر دنیا تعاریف مختلفی دارد (ویسی ناب، ۱۳۹۸). ارزیابی کیفیت و دسترسی به این امکانات اولیه نه تنها به جامعیت ارزیابی کمک می‌کند بلکه نمایش عادلانه‌تری از شرایط زندگی را برای همه ساکنان تضمین می‌کند (Sharifi, 2021). ارزیابی زیست‌پذیری شامل عوامل پیچیده اجتماعی، اقتصادی و محیطی است که همواره با عدم قطعیت و اختلاف همراه است (Vidal et al., 2023). بنابراین برای درک کامل پیچیدگی حکمرانی شهری، رویکردی جامع شامل ادغام دانش و روش‌های رشته‌های مختلف مانند برنامه‌ریزی شهری، جامعه‌شناسی و علوم محیطی نیاز است. به طور خاص، ادغام ارزیابی عینی زیست‌پذیری با تحقیقات کیفی، درک عمیق‌تری از پیچیدگی‌های حاکمیت شهری را امکان‌پذیر می‌سازد، شناسایی چالش‌های زمینه‌ای را تسهیل می‌کند و بینش‌های ارزشمندی را برای بهبود حکومت محلی ارائه می‌دهد. درحالی‌که شاخص‌های عینی و بررسی‌های کمی چارچوب محکمی را ارائه می‌کنند اما نیاز است که بررسی‌ها بر رویکردی کیفی و ذهنی نیز مبتنی باشد که در واقعیت زندگی روزمره شهروندان، (جایی که دسترسی به خدمات اساسی عمیقاً بر درک آن‌ها از شرایط زندگی تأثیر می‌گذارد) جای بگیرد. ادغام معیارهای عینی و جنبه‌های ملموس نیز رویکردی مناسب است و بر ماهیت کل‌نگر ارزیابی زیست‌پذیری شهری تأکید دارد. به عنوان یک روش مکمل حیاتی، مصاحبه با خبرگان به عنوان یک روش مکمل برای افزایش درک یافته‌های زیست‌پذیری مهم است و لازم است مورد استفاده قرار گیرد (Torkashvand et al., 2021). هنگام تلاش برای ایجاد یک ارزیابی زیست‌پذیری در سطح خرد جامع‌تر، اغلب به همکاری بین‌رشته‌ای پیچیده و دانش محلی نیاز است. البته مطالعات موردی در سطح خرد به دلیل محدودیت‌های خود که عمدتاً به دلیل صرفاً کمی بودن است با انتقاد مواجه شده‌اند و در مورد کاربرد گسترده‌تر آن‌ها مورد سؤال قرار گرفته‌اند (Xiao et al., 2022).

در ادبیات مربوط به زیست‌پذیری شهری به دلیل

شاخص‌های زیست‌پذیری شهرهای کشورهای درحال توسعه نیز به همان نسبت دچار چالش است. به‌طورکلی زیست‌پذیری شامل تعدادی از ویژگی‌های محیط شهری است که بر جذابیت یک مکان تأثیر می‌گذارد. (Norouzian Maleki et al., 2015) سطح زیست‌پذیری هر شهر با ویژگی‌های محیطی و سطح توسعه تفاوت‌های منطقه‌ای تعیین می‌شود و قابل قیاس نیستند (Li & Li, 2022). اصول مربوط به شهر زیست‌پذیر دارای ابعاد ویژگی‌های خاصی است که در زیر به مهم‌ترین موارد آن اشاره شده است: ۱- برخلاف یک شهر مرده (بی‌روح) است که در آن مردم به فکر زندگی شخصی خود هستند و جداجدا زندگی می‌کنند. ۲- گفتگو مهم است. ۳- مکان‌های عمومی، فعالیت‌ها، جشن‌ها و مراسمانی را ارائه می‌دهد که باعث می‌شود مردم فرصت‌هایی را پیدا کنند که در کنار هم باشند. ۴- هیچگونه ترسی در شهر زیست‌پذیر وجود ندارد و افراد ساکن در شهر تحت تأثیر ترس قرار نمی‌گیرند. ۵- در یک شهر زیست‌پذیر مکان‌های عمومی به عنوان جایی برای یادگیری اجتماعی و اجتماعی شدن عمل می‌کنند که برای کودکان و نوجوانان چنین مکان‌هایی ضروری است. ۶- شهرهای زیست‌پذیر باید چند عملکردی باشند و در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پاسخگوی نیازهای ساکنان خود باشند. ۷- تمام افراد ساکن شهر همدیگر را تأیید می‌کنند برای هم ارزش قائلاند و به هم احترام می‌گذارند. ۸- باید به جنبه زیباشناختی محیط فیزیکی توجه اساسی شود و در اولویت قرار بگیرد زیرا شهر زیست‌پذیر یک شهر زیبا هست. ۹- از علم و دانش تمام شهروندان باید استفاده شود و نباید در شهر تنها از نظر معماران و برنامه‌ریزان استفاده کرد زیرا در یک شهر زیست‌پذیر، مشارکت در اولویت قرار دارد. زیست‌پذیری از نظر ابعاد به سه بعد مهم وابسته به هم تقسیم می‌شود: اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی (Momtaz & Elsemary, 2015).

کیفیت محیطی جامعه و سطح توسعه دو عامل کلیدی مؤثر بر زیست‌پذیری شهری هستند (Kose et al., 2020). بررسی تعاریف مربوط به زیست‌پذیری شامل آرایه‌ای منظم از موضوعات و مسائل مختلف است که بر اساس مجموعه از اصول (دسترسی، برابری و مشارکت) هدایت می‌شوند.

ماهیت پیچیده و چندبعدی آن هنوز یک تعریف و روش اندازه‌گیری کاملاً یکسان برای این اصطلاح وجود ندارد. (Giap et al., 2014) در سال‌های اخیر، مجموعه‌ای از تحقیقات نظری و تجربی با تمرکز بر ارزیابی زیست‌پذیری در حال رشد بوده است. با این حال، عدم وجود یک استاندارد جهانی قابل اجرا برای ارزیابی شهرها یا جوامع قابل سکونت مشهود است. این در درجه اول به دلیل ماهیت ذهنی مفهوم زیست‌پذیری است که شامل یک ارزیابی جامع از شهرها یا جوامع به عنوان سیستم‌های فنی اجتماعی پیچیده است. در نتیجه، شاخص‌های ارزیابی زیست‌پذیری معمولاً به رویکردهای عینی و ذهنی طبقه‌بندی می‌شوند. با پیشرفت شهرنشینی، ارزیابی زیست‌پذیری شهری به دلیل اهمیت آن برای توسعه پایدار شهری توجه گسترده‌ای را به خود جلب کرده است. در عصر داده، در دسترس بودن داده‌های بزرگ جغرافیایی، ارزیابی زیست‌پذیری عینی را تسهیل کرده است. با این حال، یک ارزیابی صرفاً عینی نمی‌تواند تناقضات ذاتی حاکمیت شهری را آشکار کند یا به سیاست‌گذاران در درک چالش‌هایی که با آن روبه‌رو هستند کمک کند (Xiao et al., 2022). بنابراین نیاز است تا با رویکردی ذهنی و کیفی به شناخت وضعیت موجود این شاخص‌ها پرداخته شود. و از متخصصین شهری درباره ماهیت و چگونگی وضعیت شاخص‌های زیست‌پذیری شهرها سؤال شود.

۴- روش پژوهش

رویکرد پژوهش حاضر، کیفی است. در تحلیل کیفی، هدف تفسیر است، این تفسیر به منظور کشف مفاهیم و رابطه‌ها در داده‌های خام و سازمان دادن آن‌ها در قالب یک طرح توضیحی نظری انجام می‌شود و مقصود کمی کردن داده‌های کیفی نیست. فرایند پژوهش کیفی عموماً با یادگیری همراه است و انعطاف‌پذیری و انتقادپذیری پژوهشگر را می‌طلبد (استراوس و کربین، ۱۹۹۰). پژوهش کیفی شیوه‌ای از پژوهش است که در آن محقق به جمع‌آوری و تفسیر داده‌ها می‌پردازد. در این فرایند محقق به اندازه مشارکت‌کنندگان و داده‌های پژوهش بخشی از فرایند پژوهش است. پژوهش‌های کیفی بر روی زمینه و فرایند تأکید می‌کنند، زمینه اشاره به شرایط موجود دارد

که موجب مشکل یا شرایطی می‌شود که مردم با اقدام‌ها و گنش‌های متقابل و احساسات خود به آن‌ها پاسخ می‌دهند. منظور از فرایند، پاسخ‌های در جریان به مسائل و شرایطی است که از زمینه منتج می‌شود (شرفی و همکاران، ۱۳۹۷). این پژوهش از جنبه اهداف درونی، توصیفی و از جنبه اهداف بیرونی، یک پژوهش کاربردی محسوب می‌شود. از شیوه مصاحبه نیمه ساختاریافته برای گردآوری داده‌های موردنیاز بهره گرفته شده است. در پژوهش‌های کیفی از مفهوم انتخاب هدفمند مشارکت‌کنندگان استفاده می‌شود. این بدان معنا است که پژوهشگر افراد و مکان مورد مطالعه را از این‌رو انتخاب می‌کند که می‌توانند در فهم مسئله پژوهش و پدیده محوری مطالعه موثر باشند (Creswell, 2005). مشارکت‌کنندگان در این پژوهش به شکل هدفمند (به کمک شیوه‌هایی نظیر گلوله برفی) انتخاب شدند و تعداد آن‌ها وابسته به رسیدن به اشباع نظری ۲۱ نفر بود. در این پژوهش مشارکت‌کنندگان شامل اساتید، پژوهشگران و دانشجویان شهرسازی افغانستان بودند. تمام مصاحبه‌ها با دریافت اجازه از مشارکت‌کننده ضبط شده و در حین مصاحبه‌ها از یادداشت‌برداری نیز کمک گرفته شده است که هم برای ذکر موارد مهم و کلیدی و هم برای ثبت ابهامات ایجاد شده مورد استفاده قرار گرفته تا مجدد درباره آن از مشارکت‌کننده پرسش شود و مشارکت‌کننده به روشن‌گری بپردازد. در آخر نیز بعد از هر مصاحبه به پیاده‌سازی فایل صوتی و مکتوب کردن مصاحبه عیناً و با همان لحن و بیان پرداخته شده است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها، روش تحلیل محتوا است. تحلیل محتوای کیفی با واکاوی مفاهیم، اصطلاحات و ارتباطات بین این مفاهیم سعی در استنباط و آشکار کردن الگوهای نهان در مصاحبه‌ها، مشاهدات و اسناد مکتوب دارد. بنابراین به‌طور کلی می‌توان گفت تحلیل محتوا به هر رویه‌ای که برای تحلیل، تلخیص، طبقه‌بندی و استنباط کردن خصوصیات خاص از متن منجر می‌شود و در مواردی معنای پنهان واقع در آن هویدا شده و گاهی امکان مقایسه چندین متن را به ما می‌دهد، اطلاق می‌شود (مومنی راد و همکاران، ۱۳۹۲). در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از فرایند کدگذاری باز، محوری و گزینشی برای تلخیص و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. این

هم کشورهای ابرقدرت روی افغانستان تأثیرات زیادی بگذارند. شهرسازی نیز در افغانستان به شدت تحت تأثیر سیاست است و با تغییرات سیاسی که رخ می‌دهد، شهرسازی و زیست‌پذیری شهری افغانستان نیز دچار تحول می‌شود.

در این پژوهش داده‌ها در سه سطح از انتزاع تحلیل شده‌اند. که شامل مفاهیم سطح یک (گدها)، مفاهیم سطح دو (زیرمقوله‌ها) و مفاهیم سطح سه (مقوله‌های اصلی) هستند. تعداد اولیه کدهای سطح یک، تعداد ۱۰۶ گد بوده است. تعداد مفاهیم سطح دوم، ۲۵ (زیرمقوله) و تعداد مفاهیم سطح سوم (مقوله‌های اصلی)، ۱۱ مقوله بوده است. در ادامه اصلی‌ترین چالش‌های زیست‌پذیری شهری افغانستان ارائه می‌شود.

چالش‌های اصلی زیست‌پذیری شهری در افغانستان شامل ۱۱ مقوله اصلی است که این مقولات مطابق جدول ۳ در سه بعد اجتماعی، کالبدی و مدیریتی دسته‌بندی می‌شوند.

جدول ۳. ابعاد چالش‌های زیست‌پذیری شهری در افغانستان

ابعاد	چالش‌های زیست‌پذیری شهری
اجتماعی	نبود احساس امنیت شهری نبود بستر تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری کاهش حس تعلق تضعیف حقوق شهروندی تقلیل مشارکت مردمی
کالبدی	از بین بردن امان و عناصر شهری نگاه تک بعدی به کاربری‌ها تخریب فضاهای عمومی
مدیریتی	غیرتخصصی پیش‌بردن مدیریت شهری رکود اقتصادی در تامین مالی شهرها ناکارآمدی قوانین شهری

• نبود احساس امنیت شهری

این مفهوم دارای دو زیرمقوله ترس از حضور در فضاهای عمومی و ممنوعیت حضور در فضاهای عمومی است. امنیت مفهومی است که وجوه مختلفی دارد و از جنبه‌های مختلفی قابل بررسی است. در مفهوم امنیت به‌طور کلی دو وجه وجود دارد: یکی وجود امنیت است و دیگری احساس امنیت که این دو باهم متفاوت هستند. در دوره‌ی جمهوری، کشور افغانستان دچار التهابات روحی فراوان بود و در این دوره دزدی، انفجار، درگیری و کشتار

کدگذاری در سه سطح انتزاع (کدها یا مفاهیم سطح نخست، زیرمقوله‌ها یا مفاهیم سطح دوم و مقوله‌ها یا مفاهیم سطح سوم) صورت گرفته است. در بخش مدیریت داده‌ها نیز نرم‌افزار MAXQDA مورد استفاده قرار گرفته است. در مصاحبه‌های باز و عمیق که با رویکرد کیفی انجام می‌شود و یافته‌های آن به‌صورت تفسیری تحلیل می‌شود، اعتبار و پایایی معنای متفاوتی پیدا می‌کند در این پژوهش سعی شده است از طریق کدگذاری همزمان توسط یک پژوهشگر دیگر و کنترل چندباره فرایند کدگذاری و همچنین بازخوانی نتایج توسط مصاحبه شونده‌گان از صحت و درستی یافته‌ها اطمینان حاصل گردد.

۵- معرفی محدوده مورد پژوهش

افغانستان، کشوری با قومیت‌های متعدد و چند فرهنگی است. این کشور بیش از چهار دهه، گرفتار جنگ و ناامنی بوده است. یکی از دلایل اساسی استمرار جنگ و ناامنی در این کشور بی‌توجهی به زمینه‌ها و ابعاد اجتماعی و فرهنگی است. مسئله اساسی این است که جنگ‌ها و خشونت‌های مداوم در این کشور بسترها و زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و ساختاری نیز دارد؛ و تأثیر بسیار زیادی بر شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی زندگی شهروندان افغانستان دارد (فیروزی و همکاران، ۱۴۰۲). در حالی که دموکراسی در افغانستان با افزایش آگاهی‌های اجتماعی و تأکید بر حقوق عمومی و شهروندی منجر به مشارکت بیشتر، مطالبه‌گری و عدالت‌خواهی مردم می‌شود (یوسف زهی و منشادی، ۱۳۹۹).

۶- یافته‌های پژوهش و بحث

افغانستان به لحاظ جغرافیایی کشوری کوهستانی محسوب می‌شود که عموم این کوه‌ها در مرکز کشور قرار گرفته‌اند و همین باعث قرارگیری شهرهای مهم افغانستان در نزدیکی مرزهای کشور شده است. از گذشته تا به امروز در اکثر کشورها عموماً شهرهای مرزی درگیری و ناآرامی‌های سیاسی بیشتری نسبت به شهرهای دیگر به خود دیده‌اند و بیشتر در خطر هستند.

منابع و موقعیت استراتژیک افغانستان باعث اهمیت این کشور شده است که در نتیجه هم کشورهای همسایه و

• کاهش حس تعلق

این مفهوم دارای سه زیرمقوله افزایش مهاجرت برون کشوری، خروج سرمایه‌های اجتماعی و خروج سرمایه‌های مالی از کشور است. در دوره‌ی اول طالبان به دلیل درگیری‌ها و سخت‌گیری‌ها، حجم مهاجرت‌های خارج از کشور به شدت زیاد شد و عموماً به کشورهای همسایه مثل ایران و پاکستان و... بود. در دوره حکومت جمهوری به دلیل برگشتن آرامش نسبی، رفته‌رفته خیلی از این مهاجرین به وطن خود بازگشته و شرایط روبه بهبودی پیش می‌رفت. در دوره فعلی و با روی کار آمدن دوباره طالبان متأسفانه آمار مهاجرین به شدت افزایش یافته و این بار به دلیل ضعف‌های اقتصادی عمیق در کشورهای همسایه مثل ایران، افغانستانی‌ها از ایران و سایر کشورهای همسایه صرفاً به عنوان پلی برای رسیدن به کشورهای با شرایط اقتصادی بهتر کمک می‌گیرند و هدف، کشورهای همسایه نیست. که این به معنای خروج سرمایه‌های مالی و اجتماعی کشور است.

• تضعیف حقوق شهروندی

این مقوله دارای دو زیرمقوله حذف وزارت زنان و تضعیف فعالیت رسانه‌ها است. در دوره جمهوری افغانستان، حقوق شهروندی در وضعیت مناسبی نسبت به دوره‌های پیشین خود قرار داشت و این وضعیت به دلایل مختلفی ایجاد شده بود از جمله:

(۱) حکومت دارای وزارت زنان بود که خود قدم مهمی در راستای احقاق حقوق شهروندی زنان که نیمی از جامعه را تشکیل می‌دهند، بوده و نمود آن حق تحصیل و حق رأی برای زنان بود.

(۲) آزادی‌های فردی زیادی همچون آزادی اندیشه، آزادی بیان در این دوره وجود داشت که نمود آن فعالیت رسانه‌ها است.

در دوره فعلی و با روی کار آمدن طالبان تقریباً مفهوم حقوق شهروندی در افغانستان بی‌معنا شده است و نمودهای آن منع زنان از تحصیل و کار است و حذف وزارت زنان و تبدیل آن به وزارت امر به معروف و نهی از منکر است که خود احتمالاً حذف کامل آزادی‌های فردی و حقوق فردی باشد. سازمان‌های بین‌المللی نیز جز با محکوم ساختن و عدم به رسمیت شناختن این گروه‌ها اقدام

زیادی اتفاق افتاده است که دلیل آن هم گروهک‌های مختلف سیاسی خواهان قدرت بودند و همین امر باعث می‌شد که در فضاهای عمومی و شهری افغانستان هیچ یک از ابعاد امنیت یعنی امنیت و احساس امنیت وجود نداشته باشد. در حال حاضر با روی کار آمدن طالبان این درگیری‌ها کاهش پیدا کرده است؛ چراکه عامل اصلی درگیری‌ها به قدرت رسیده و شرایط آرام شده و حتی، وجود امنیت تاحدی به شهرهای افغانستان برگشته است یعنی اگر شهروندان کاملاً طبق مقررات نظام سیاسی فعلی کشور رفتار کنند، خطری آن‌ها را تهدید نمی‌کند. اما نکته حائز اهمیت در اینجا احساس امنیت است که از خود مفهوم وجود امنیت، مهم‌تر است. به خاطر ترس و وحشت مردم از جنایات اتفاق افتاده و سخت‌گیری‌های جدید وضع شده این احساس اصلاً در فضاهای شهری دیده نمی‌شود؛ در حدی که کارکردن و کسب درآمد که از ملزومات زندگی است، کم‌رنگ‌تر شده و بسیاری از صاحبین کسب‌وکارها، کار را تعطیل کرده‌اند. زنان از رفت‌وآمد بدون محارم ممنوع شده‌اند.

• نبود بستر تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری

این مفهوم دارای دو زیرمقوله کاهش تعاملات اجتماعی، کاهش حضور در فضاهای عمومی است. افغانستان کشوری مذهبی و سنتی است و از قوم‌های متعددی تشکیل شده است. ارتباطات درون قومی در آن به شدت شرایط مناسبی دارد و مردم یک قوم اتحاد و همکاری خوبی با هم دارند. ارتباطات برون قومی نیز شرایط نامناسب و روبه نزاعی نداشته است.

ارتباطات و تعاملات اجتماعی میان مردم در دوره پسا طالبان به دلیل اتحادی که بین مردم شکل گرفته شاید به لحاظ کیفی عمیق‌تر شده باشد اما از میزان کمیت آن کاسته شده چراکه مردم چندان اجازه بیرون آمدن از خانه‌های خود و دیدار با یکدیگر را ندارند و همچنین این شرایط برای زنان سخت‌تر نیز هست چراکه بدون محارم حق تردد در فضاهای عمومی را ندارند. با ادامه این روند و اجرای قوانین سختگیرانه برای رفت‌وآمد و تردد مردم، میزان و کمیت تعاملات اجتماعی همچنان روندی روبه افول خواهد داشت.

یاری‌رسان دیگری انجام نداده‌اند.

• تقلیل مشارکت مردمی

این مفهوم دارای دو زیرمقوله حذف انتخابات و کاهش شفافیت و اعتماد است. مشارکت در دوره قبل طالبان در قالب رأی‌گیری و انتخابات دیده می‌شد که در شرایط پسا طالبان همه انتخاب‌ها به صورت انتصابی درآمده است. در دوره پسا طالبان متأسفانه شفافیت نظام مالی چندانی وجود نداشت و عموماً فسادهای مالی زیادی به بار می‌آمد و در واقع دلیل روی کارآمدن طالبان نیز همین موضوع و با همین شعار است. مردم افغانستان امید دارند با وجود سخت‌گیری‌های شدید طالبان بر مردم، این سخت‌گیری‌ها روی نیروهای خودشان هم باشد و این شفافیت در دوره فعلی دیده شود تا مشارکت مردم نیز افزایش پیدا کند. البته در دوره پسا طالبان به دلیل کشتار و قتل و غارت‌های بسیار، احتمال اعتماد مردمی به این نوع حکومت حتی در سال‌های آینده به شدت کم‌رنگ است.

• از بین بردن المان و عناصر شهری

این مفهوم دارای دو زیرمقوله تخریب المان شهری و از بین بردن فرهنگ افغانستان است. در دوره گذشته نگهداری نسبتاً مناسبی از آثار تاریخی و المان‌ها و عناصر شهری شده است و بسیاری از بناهای افغانستان به ثبت ملی رسیده است و بسیاری از بناها که در دوره اول طالبان تخریب شده بودند، بازسازی شدند. در دوره فعلی با روی کارآمدن طالبان و علی‌رغم کوتاه‌بودن مدت حکومت (حدود چند ماه) تأثیر مخرب زیادی بر بناهای تاریخی و باارزش افغانستان وارد آمده است از جمله مجسمه بودا در بامیان و قلعه تاریخی گرشک در ایالت هلمند که قرار است به جای آن مدرسه دینی ساخته شود.

• نگاه تک‌بعدی به کاربری‌ها

این مفهوم دارای سه زیرمقوله تخریب فضاهای عمومی، تغییر کاربری‌های فرهنگی و اولویت‌دادن به کاربری‌های مذهبی است. در دوره ۲۰ ساله جمهوری در افغانستان، عموماً زمین‌های بایر به زمین کشاورزی و یا مسکن تبدیل می‌شد که در هر دو حالت شرایط را برای شهروندان بهبود می‌بخشید. هرچند افغانستان نیز همانند سایر کشورها درگیر رشد شتابان شهرنشینی بود و رشد

سریع و حتی بی‌قاعده‌ای داشته که البته دلیل این رشد قاعدتاً بهبود شرایط و بازگشت بسیاری از مهاجرین افغانستانی به وطن خودشان بود اما در پسا طالبان، تغییرات کاربری عموماً تبدیل بناهای تاریخی و گردشگری به مدارس دینی یا کاربری مذهبی است که بسیار جای بحث دارد. در وهله اول فرهنگ و تاریخ و تمدن کشور کم‌کم به فراموشی سپرده می‌شود و همچنین صنعت گردشگری نیز با رکود مواجه می‌شود. همچنین بسیاری از کاربری‌های آموزشی نوع فعالیت خود را صرفاً به آموزش دین، تغییر دادند. که این نشان از کاهش حق انتخاب برای شهروندان است و در واقع اختلاط کاربری که از مهم‌ترین شاخصه‌های شهرسازی است را از بین می‌برد.

• تخریب فضاهای عمومی

این مقوله دارای دو زیرمقوله خشونت در فضاهای عمومی و کاهش کیفیت فضاهای عمومی است. فضاهای عمومی در دوره جمهوری در افغانستان شاید از کیفیت مناسبی برخوردار نبود اما برطرف‌کننده نیاز مردم بود و همچنین تعداد ساخت این فضاها نیز روزبه‌روز در حال افزایش بود که همین می‌تواند بیانگر بهبود شرایط فضاهای عمومی نیز باشد. حتی فضاها یا مکان‌های سوم مانند کافه‌ها، رستوران‌ها و سینما به‌ویژه در کابل در طول دو دهه حکومت جمهوری به شدت رو به افزایش بود که این نشانگر برخورداری شهر از فضاهای عمومی است. در دوره پسا طالبان، این فضاهای عمومی مدام دچار جنگ، کشتار، حملات انتحاری، دزدی و غارت و در نتیجه تخریب شده است و از کیفیت و کمیت آن‌ها کاسته شده است و همچنین ترس و ناامنی، استفاده از این فضاها را به کلی مختل کرده است.

• غیرتخصصی پیش‌بردن مدیریت شهری

این مقوله دارای دو زیرمقوله حذف وزارت راه و شهرسازی و باور نداشتن تخصصی بودن امر عمران و سازندگی است. در دوره اول افغانستان، تهیه و تصویب طرح‌های شهری با وزارت راه و شهرسازی و وظیفه اجرای آن با شهرداری بود. در این شیوه مدیریت شهری، مشارکت عموماً از بالا به پایین و بسیار ناچیز بود ولی مردم، سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO) و سازمان‌های بین‌المللی

مثل یونسکو برای ساخت و حفظ مراکز تفریحی یا فرهنگی اقدام می‌کردند که از نمودهای مشارکت شهری محسوب می‌شود.

در دوره‌ی پسا طالبان اتفاق عجیبی که در سیستم مدیریت شهری در حکومت طالبان افتاده است، حذف وزارت راه و شهرسازی از لیست وزارتخانه‌های حکومت طالبان است و بیانگر این است که سازندگی را امری تخصصی نمی‌دانند و تبعات حذف این وزارتخانه یعنی این که هیچ طرح و برنامه‌ای تصویب نمی‌شود و چنانچه توسعه‌ای اتفاق بیفتد خودسرانه و غیرتخصصی خواهد بود.

• رکود اقتصادی در تامین مالی شهرها

این مقوله دارای سه زیرمقوله حذف حمایت مالی از سایر کشورها، خروج سرمایه‌گذاران از کشور و رکود کسب و کارها است. در دوره قبل از طالبان، بودجه مدیریت شهر یا شهرداری از وزارت راه و شهرسازی دریافت می‌شد و وزارتخانه بودجه خود را از دولت تأمین می‌کرد و دولت هم از کشورهای خارجی تأمین مالی می‌شد. در دوره‌ی پسا طالبان، حکومت طالبان از سوی دیگر کشورها حمایت نمی‌شود و دریافت حمایت مالی از کشورهای دیگر

امکان‌پذیر نیست. یکی از مهم‌ترین رویدادها در دوره پسا طالبان رکود اقتصادی و تعطیل شدن کسب‌وکارها به دلیل ترس و ناامنی و همچنین خروج سرمایه‌گذاران از کشور و بی‌کاری‌های شدید بوده است. در نتیجه تأمین مالی مدیریت شهری و پروژه‌های شهری نیز با مشکل مواجه است.

• ناکارآمدی قوانین شهری

این مفهوم دارای دو زیرمقوله احتمال ساخت‌وسازهای غیرقانونی و احتمال فرارهای مالیاتی است. قوانین مرتبط با شهرسازی در دوره قبل طالبان دیده می‌شد چراکه وزارتخانه مجزا در حوزه راه و مسائل شهرسازی فعالیت می‌نمود. اما در دوره پسا طالبان با توجه به پیشینه طالبان در افغانستان و حذف وزارتخانه راه و شهرسازی احتمال ساخت‌وسازهای غیرقانونی، فرارهای مالیاتی و بی‌قانونی در تمامی عرصه‌های شهری وجود دارد و رشد و توسعه شهر با سلیقه‌ی فردی و بدون فکر تخصصی و در نظر نگرفتن عواقب اتفاق خواهد افتاد.

در جدول ۴، چالش‌های زیست‌پذیری شهری افغانستان بطور خلاصه ذکر شده است.

جدول ۴. خلاصه‌ای از چالش‌های زیست‌پذیری شهری افغانستان

چالش‌های زیست‌پذیری شهری	قبل از تحولات	پس از تحولات ۵ سال اخیر
نبود احساس امنیت شهری	- نبود امنیت و احساس امنیت	(۱) وجود امنیت (۲) عدم احساس امنیت (۳) احتمال از بین رفتن امنیت ظاهری به دلیل درگیری‌های میان طالبان (۴) امکان برقراری احساس امنیت تنها در صورت موقتی بودن سخت‌گیری‌های طالبان یا برکنار شدن آن‌ها
نبود بستر تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری	- ارتباطات قوی درون قومی و شرایط مناسب تعاملات برون قومی	(۱) کاهش کمیت تعاملات اجتماعی (۲) نبود حق تردد زنان در فضاهای عمومی و عدم امکان برقراری ارتباطات محلی (۳) پیش‌بینی افول سطح کیفی و کمی تعاملات اجتماعی
نگاه تک بعدی به کاربری‌ها	- بهبود شرایط شهروندان به دلیل تبدیل زمین‌های بایر به کشاورزی و مسکونی	(۱) تبدیل بناهای تاریخی و گردشگری به کاربری مذهبی (۲) احتمال ادامه روند آموزش دینی در تمام سطوح آموزشی
کاهش حس تعلق	- افزایش حجم مهاجرت‌های برون کشوری - مهاجرت به کشورهای همسایه از جمله ایران و پاکستان - بازگشت مهاجران به وطن به دلیل ساکن شدن آرامش نسبی	(۱) افزایش آمار مهاجرت (۲) احتمال ادامه روند افزایشی مهاجرت (۳) خروج سرمایه‌های مالی و اجتماعی به دلیل وقوع مهاجرت

چالش‌های زیست‌پذیری شهری	قبل از تحولات	پس از تحولات ۵ سال اخیر
از بین بردن المان و عناصر شهری	- نگهداری از آثار تاریخی و عناصر شهری - بازسازی بسیاری از بناهای تخریب‌شده در دوره‌ی اول طالبان	(۱) تخریب آثار تاریخی و ساخت مدرسه دینی به جای بناهای با ارزشی مانند قلعه گرشک (۲) ادامه‌دار بودن تخریب بناهای ارزشمند تاریخی (۳) وارد آمدن خسارات جبران‌ناپذیر به فرهنگ و تاریخ افغانستان
تخریب فضاهای عمومی	- برطرف‌کننده‌ی نیاز مردم - افزایش برخورداری شهر از فضاهای عمومی	(۱) کاهش کیفیت و کمیت فضاهای عمومی در اثر جنگ و خونریزی (۲) افزایش ناامنی فضا (۳) احتمال عدم اهمیت به فضاهای عمومی به دلیل استفاده نکردن از متخصصین
تضعیف حقوق شهروندی	- وضعیت مناسب حقوق شهروندی به دو دلیل؛ وجود وزارت زنان و آزادی‌های فردی مانند آزادی بیان	(۱) از بین رفتن معنای حقوق شهروندی (۲) نبود چشم‌انداز روشن نسبت به حقوق شهروندی
غیرتخصصی پیش بردن مدیریت شهری	- مدیریت شهری از بالا به پایین - مشارکت مردمی در بخش‌هایی مانند حفظ و ساخت مراکز تفریحی و فرهنگی	(۱) حذف وزارت راه و شهرسازی از لیست وزارتخانه‌های حکومت طالبان (۲) امکان کاهش مشارکت‌های مردمی به دلیل عدم اعتماد به نظام مدیریت شهری حاکم
رکود اقتصادی در تامین مالی شهرها	- امکان تأمین بودجه شهرداری، وزارت راه و شهرسازی و دولت	(۱) نبود امکان حمایت مالی از سایر کشورها (۲) رکود اقتصادی (۳) بیکاری‌های شدید (۴) احتمال افزایش ناامنی‌های مالی در نظام
ناکارآمدی قوانین شهری	- وجود وزارتخانه مجزا در حوزه‌ی مسائل شهری و قوانین مرتبط با شهرسازی	(۱) احتمال ساخت‌وسازهای غیرقانونی، فرارهای مالیاتی و بی‌قانونی در تمامی عرصه‌های شهری (۲) توسعه‌ی بدون فکر و سلیقه‌ای شهر
تقلیل مشارکت مردمی	- برگزاری رای‌گیری و انتخابات - نبود شفافیت در نظام مالی	(۱) ادامه‌ی روند بروز فسادهای مالی در کشور افغانستان (۲) کاهش اعتماد مردمی به دلیل حضور نیروهای طالبان

۷- نتیجه‌گیری

شاخص‌ها و اصول زیست‌پذیری شهری در افغانستان در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و زیست‌پذیری شهرهای افغانستان با چالش‌های اساسی و جدی روبه‌رو است. شاخص‌ها بیانگر این هستند که وضعیت زیست‌پذیری شهری افغانستان رو به افول است و نیاز به تغییرات جدی و اساسی دارد تا مردم به حقوق شهری اولیه خود دست یابند. با توجه به اینکه افول شاخص‌های زیست‌پذیری شهری، زندگی شهری زنان افغانستان را بیشتر از مردان تحت تأثیر قرار داده است نیاز است تا زنان با آگاهی و جدیت بیشتری سعی در تغییر وضعیت داشته باشند.

اصلی‌ترین اقدام برای بهبود شاخص‌های زیست‌پذیری، افزایش آگاهی شهروندان و دولت است تا با تدابیر جدی برای رفع معضلات، اقدام نمایند. امروزه

تغییرات زیادی در سطح سواد و آگاهی مردم افغانستان نسبت به گذشته به چشم می‌خورد. مردم این دوره به‌خصوص زنان افغانستانی نسبت به حقوق خود آگاه‌تر شده‌اند. این آگاهی مردم را از پذیرش شرایط نامطلوب باز می‌دارد و آن‌ها را برای رسیدن به شرایطی که لایق آن هستند، سوق می‌دهد.

۸- حامیان مالی

مقاله حامی مالی و معنوی نداشته است.

۹- مشارکت نویسندگان

«نویسندگان به اندازه یکسان در مفهوم‌سازی و نگارش مقاله سهیم هستند. همه نویسندگان محتوای مقاله ارسال برای داوری را تایید کردند و در مورد تمام جنبه‌های کار توافق دارند.»

۱۰- اعلام عدم تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی برای ایشان وجود نداشته است.

۱۱- قدردانی

ما از همه افراد برای مشاوره علمی در این مقاله سپاس‌گزاریم.

۱۱- منابع

- ۱- استراوس، انسلم و کربین، جولیت. (۱۹۹۰). مبانی پژوهش کیفی: فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای. ترجمه ابراهیم افشار، تهران: نشر نی.
- ۲- آروین، محمود؛ فرهادی‌خواه، حسین؛ پوراحمد، احمد و منیری، الیاس. (۱۳۹۷). ارزیابی شاخص‌های زیست‌پذیری شهری براساس ادراک ساکنان (نمونه‌موردی: شهر اهواز). دانش شهرسازی، ۲(۲)، ۱-۱۷. https://upk.guilan.ac.ir/arti-cle_3095.html
- ۳- جیکوبز، جین. (۱۹۶۱). مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی. ترجمه حمیدرضا پارسا و آرزو افلاطونی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۴- ساسان‌پور، فرزانه؛ تولایی، سیمین و جعفری اسدآبادی، حمزه. (۱۳۹۳). قابلیت زیست‌پذیری شهرها در راستای توسعه پایدار شهری (مورد مطالعه: کلانشهر تهران). جغرافیا، ۱۲(۴۲)، ۱۲۹-۱۵۷. <https://www.sid.ir/paper/150341/fa>
- ۵- سجاسی قیداری، حمدالله؛ صادقلو، طاهره و محمودی، حمیده. (۱۳۹۸). رتبه‌بندی روستاها بر اساس شاخص‌های زیست‌پذیری (مطالعه‌موردی: دهستان نظام آباد شهرستان آزادشهر). پژوهش‌های جغرافیایی/انسانی، ۵۱(۱)، ۱۲۹-۱۴۴. https://jhgr.ut.ac.ir/article_62543.html
- ۶- شرفی، مرجان؛ بهزادفر، مصطفی؛ دانشپور، سیدعبدالهادی؛ برک‌پور، ناصر و خانکه، حمیدرضا. (۱۳۹۷). مشارکت‌پذیری یا مشارکت‌گریزی مردم و برنامه‌ریزان؟ پژوهشی کیفی در محیط برنامه‌ریزی شهری ایران. نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، ۲۴(۲)، ۲۹-۳۸. <https://jfaup.ut.ac.ir/arti->

cle_76274.html

۷- فیروزی، سیدمحمد؛ یوسفی، فوزیه؛ افضل، نصیراحمد و بشارت رحمانی، محمدبای. (۱۴۰۲). زمینه‌ها و بسترهای اجتماعی و فرهنگی نظم و امنیت در افغانستان. مطالعات بنیادین و کاربردی جهان/اسلام، ۵(۱)، ۱۰۵-۱۲۸. <https://en-sani.ir/fa/article/download/545319>

<https://doi.org/10.22067/pg.v3i3.58581>

۸- قنبری، محمد؛ اجزاء شکوهی، محمد؛ رهنما، محمدرحیم خوارزمی، امیدعلی. (۱۳۹۶). تحلیلی بر زیست‌پذیری شهری با تأکید بر شاخص امنیت و پایداری (مطالعه‌موردی: کلانشهر مشهد). پژوهش‌های جغرافیایی سیاسی، ۱(۳)، ۱۲۹-۱۵۴.

<https://doi.org/10.22067/pg.v3i3.58581>

۹- لطفی، صدیقه؛ پرزادی، طاهر و نجاتی، ارغوان. (۱۳۹۷). تحلیل فضایی زیست‌پذیری محلات شهری (مطالعه‌موردی: منطقه ۱۰ تهران). جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۸(۴)، ۲۲-۷۲. https://www.jgeoqeshm.ir/article_96901.html

۱۰- موسوی نور، سیدعلی؛ وارثی، حمیدرضا و محمدی، جمال. (۱۳۹۶). ارزیابی و تحلیل مؤلفه‌های زیست‌پذیری کلانشهر تهران. جغرافیا، ۱۴(۵۱)، ۲۳۷-۲۵۸. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=278341>

۱۱- مومنی راد، اکبر؛ علی‌آبادی، خدیجه؛ فردانش، هاشم و مزینی، ناصر. (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کیفی در آیین پژوهش: ماهیت، مراحل و اعتبار نتایج. فصلنامه اندیشه‌گیری تربیتی، ۴(۱۴)، ۱۲۲-۱۸۷. https://jem.atu.ac.ir/article_92.html

۱۲- ویسی ناب، برهان. (۱۳۹۸). تحلیل زیست‌پذیری شهری با رویکرد آینده‌پژوهی مبتنی بر سناریونویسی (مطالعه‌موردی: کلانشهر تبریز). رساله دکتری تخصصی، دانشگاه تبریز، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/dfcbf-742d84ab45ab427180ba510c675>

۱۳- یوسف زهی، ناصر و منشادی، مرتضی. (۱۳۹۹). جنبش روشنایی و تغییر رفتار جمعی در افغانستان. پژوهشنامه ایرانی سیاست بین‌الملل، ۸(۲)، ۲۹۳-۳۲۳. https://irlip.um.ac.ir/article_30451.html

References

- 1- Aguiar, B., & Murias, P. (2018). Evaluation

- and management of urban liveability: A goal programming based composite indicator. *Social indicators research*, 142, 689-712. <https://www.jstor.org/stable/48704627>
- 2- Arvin, M., Farhadikhah, H., Pourahmad, A & Moniri, E. (2018). Evaluation of Urban Livability Indictors Based on the Perception of Residents (Case Study: Ahvaz City), *Urban Planning Knowledge*, 2(2), 1-17. [In Persian]. https://upk.guilan.ac.ir/article_3095.html
- 3- Creswell, J. W. (2015). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. pearson. <http://repository.unmas.ac.id/medias/journal/EBK-00121.pdf>
- 4- Firozi, S. M., Yousufi, F., Afzali, N. A., & Basharat Rahamani, M. B. (2023). Socio-cultural Contexts of Order and Security in Afghanistan. *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 5(1), 105-128. [In Persian]. <https://ensani.ir/fa/article/download/545319>
- 5- Ghanbari, M., Ajzae Shokuhi, M., Rahnama, M.A, & Ali Kharazmi, O. (2016). An Analysis of Urban Livability with Emphasis on Security and Stability Indicators (Case Study: Mashhad Metropolis, *Research Political Geography*, 1(3), 129-154. [In Persian]. <https://doi.org/10.22067/pg.v3i3.58581>
- 6- Giap, T. K., Thye, W. W., & Aw, G. (2014). A new approach to measuring the liveability of cities: the Global Liveable Cities Index. *World Review of Science, Technology and Sustainable Development*, 11(2), 176-196. <https://espace.curtin.edu.au/handle/20.500.11937/74211>
- 7- Habitat, U. N. (2020). The value of sustainable urbanization. *World Cities Report*. <https://unhabitat.org/world-cities-report-2020-the-value-of-sustainable-urbanization>
- 8- Jacobs, J.(1961). Death and life of big American cities. Translate by Parsi, H.R, & Aflatoni, A, Tehran: Tehran University Publications.
- 9- Kose, E., Vural, D., & Canbulut, G. (2020). The most livable city selection in Turkey with the grey relational analysis. *Grey Systems: Theory and Application*, 10(4), 529-544. <https://doi.org/10.1108/GS-04-2020-0042>
- 10- Li, Z., & Li, C. (2022). How industrial upgrading can improve China's air quality: Empirical analysis based on multilevel growth model. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(36), 54456-54466. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-19719-5>
- 11- Liang, L., Deng, X., Wang, P., Wang, Z., & Wang, L. (2020). Assessment of the impact of climate change on cities livability in China. *Science of the Total Environment*, 726, 138339. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.138339>
- 12- Lotfi, S., Parizadi, T., & Nejati, A. (2018). Examining the status of livability of urban neighborhoods (A case study of zone 10 Tehran). *Geography (Regional Planing)*, 8(3), 7-22. [In Persian]. https://www.jgeogeshm.ir/article_96901.html
- 13- Manhattan Community. (2017). Livability Index A comparison of the Quality of Life across NYC's Community Districts to help Community Boards better serve their residents.
- 14- Momeni Rad, A., Aliabadi, K., Fardanesh, H., & Mozayani, N. (2014). Qualitative content analysis in research tradition: nature, stages and validity of the results, *Quarterly Educational Measurement*, 4(14), 187. [In Persian]. https://jem.atu.ac.ir/article_92.html
- 15- Momtaz, R., & Elsemary, Y. (2015). Qualitative conceptions of livability between theory and applications in Egypt. *In International Conference on IT, Architecture and Mechanical Engineering*, Dubai (UAE). <https://scholar.google.com/citations?user=MJNqrcUAAAAJ&hl=en>
- 16- Mosavi Noor, S. A., Varesi, H.R., & Mohammadi, J.

- (2017). Evaluation and analysis of viability in 22 districts of Tehran Metropolis, *Geography*, 14(51), 237. [In Persian]. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=278341>
- 17- Mouratidis, K. (2018). Is compact city livable? The impact of compact versus sprawled neighbourhoods on neighbourhood satisfaction. *Urban studies*, 55(11), 2408-2430. <https://www.jstor.org/stable/26958538>
- 18- Norouzian Maleki, S., Bell, S., Hosseini, S. B., & Faizi, M. (2015). Developing and testing a framework for the assessment of neighbourhood liveability in two contrasting countries: Iran and Estonia. *Ecological Indicators*, 48, 263-271. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2014.07.033>
- 19- Paul, A., & Sen, J. (2018). Livability assessment within a metropolis based on the impact of integrated urban geographic factors (IUGFs) on clustering urban centers of Kolkata. *Cities*, 74, 142-150. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264275117306741>
- 20- Saitluanga, B. L. (2014). Spatial pattern of urban livability in Himalayan Region: A case of Aizawl City, India. *Social indicators research*, 117, 541-559. <https://www.jstor.org/stable/24720839>
- 21- Sasanpour, F., Tavalaiy, S., & Jafari Asasabadi, S. (2015). Livability of cities in sustainable urban development, case study: Tehran Metropolis, *Geography*, 12(42), 129. [In Persian]. <https://www.sid.ir/paper/150341/fa>
- 22- Shamsuddin, S., Hassan, N. R. A., & Bilyamin, S. F. I. (2012). Walkable environment in increasing the liveability of a city. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 50, 167-178. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.08.025>
- 23- Sharafi, M., behzadfar, M., Daneshpour, S. A., Barakpour, N., & Khankeh, H. (2019). Accepting or Refusing to Participate? A qualitative research in urban planning environment of Iran. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 24(2), 29-38. [In Persian]. https://jfaup.ut.ac.ir/article_76274.html
- 24- Sharifi, A. (2021). Urban sustainability assessment: An overview and bibliometric analysis. *Ecological Indicators*, 121, 107102. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2020.107102>
- 25- Sojasi Qeidari, H., Sadeghlo, T & Mahmoudi, H. (2019). Ranking of Rural area based on livability indexes(Case study area: Nezam abad rural district from Azadshahr County), *Human Geography Research Quarterly*, 51(107), 129-144. [In Persian]. https://jhgr.ut.ac.ir/article_62543.html
- 26- Strauss, A, & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: grounded theory procedures and techniques*. Translated by Afshar, E, Tehran: Ney Publishing. [In Persian].
- 27- Torkashvand, J., Godini, K., Jafari, A. J., Esrafil, A., & Farzadkia, M. (2021). Assessment of littered cigarette butt in urban environment, using of new cigarette butt pollution index (CBPI). *Science of the Total Environment*, 769, 144864. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33477037/>
- 28- Tsuang, H. C., & Peng, K. H. (2018). The Livability of Social Housing Communities in Taiwan: A Case Study of Taipei City. *International Review for Spatial Planning and Sustainable Development*, 6(3), 4-21. https://www.jstage.jst.go.jp/article/irspsd/6/3/6_4/pdf-char/en
- 29- Veysi Nab, B. (2018). *Analysis of urban livability with a future research approach based on scenario writing (case study: Tabriz metropolis)*. Doctoral dissertation, Tabriz University, Faculty of Planning and Environmental Sciences, Department of Geography and Urban Planning. [In Persian]. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/dfcbf742d84ab45ab427180ba510c675>

30- Vidal, D. G., Lencastre, M. P. A., Magalhães, S., Barroso, E. P., Campelo, Á., Cunha, P., & Estrada, R. (2023). Thinking Beyond Borders: How Can Humanities and Social Sciences Help to Deal with Climate Change Health Hazards in the Twenty-First Century? Outputs of the Transdisciplinary Network "Composing Worlds: Humanities, Well-being and Health in the 21st century". In *Climate Change and Health Hazards: Addressing Hazards to Human and Environmental Health from a Changing Climate*. Cham: Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-26592-1_1

31- Xiao, Y., Chai, J., Wang, R., & Huang, H. (2022). Assessment and key factors of urban livability in underdeveloped regions: A case study of the Loess Plateau, China. *Sustainable Cities and Society*, 79, 103674. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2022.103674>

32- Yosefzehy, N & Menshadi, M. (2020). Enlightenment Movement and the Change of Collective Behavior in Afghanistan, *Iranian Research Letter of International Politics*, 8(2), 293-323. [In Persian]. https://irlip.um.ac.ir/article_30451.html

